

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОГОДЖЕНО

на засіданні Вченої ради університету
протокол № 20/19
від 03.07.2019 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор ХНАДУ

Туренко А.М.
« » серпня 2019 р.

ПОЛОЖЕННЯ

**ПРО ПОРЯДОК РОЗРОБКИ, ЗАТВЕРДЖЕННЯ, РЕАЛІЗАЦІЇ,
МОНІТОРИНГУ ТА ПЕРЕГЛЯДУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ**

Розглянуто та рекомендовано
методичною радою ХНАДУ
(протокол № 9 від 26.06.2019 р.)

Навчальний відділ ХНАДУ

Начальник

М. Д. Каслін

ХАРКІВ
2019

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Це Положення є нормативним документом Харківського національного автомобільно-дорожнього університету (далі – ХНАДУ) і визначає систему розробки, затвердження, реалізації, моніторингу та перегляду освітніх програм для всіх освітніх рівнів і форм навчання в ХНАДУ. Призначено для педагогічних та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти.

Положення ґрунтується на таких документах:

- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (стаття 44. Акредитація освітньої програми);
- Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 №1556-VII (стаття 10. Стандарти вищої освіти, стаття 25. Акредитація освітньої програми);
- постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 347);
- постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»;
- Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (2008 р.);
- Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (2016 р.);
- наказ Міністерства освіти і науки України від 06 листопада 2015 року № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 19 грудня 2016 року № 1565 «Про узагальнення переліків спеціальностей, ліцензованих обсягів вищих навчальних закладів та переоформлення сертифікатів про акредитацію напрямів та спеціальностей»;
- Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти (ESG-2015).

2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

Акредитація – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності Університету за цією програмою на предмет: відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання.

Атестація – встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Галузь знань – основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

Гарант освітньої програми – науково-педагогічний або науковий працівник, який/яка несе відповідальність за її якість, має науковий ступінь та/або вчене звання за відповідною або спорідненою до освітньої програми спеціальністю, стаж науково-педагогічної та/або наукової роботи не менше 10 років. Цей працівник/працівниця може виступати гарантом лише однієї освітньої програми. Також може бути, а може не бути одночасно її керівником чи завідувачем кафедри.

Дескриптори Національної рамки кваліфікацій:

– **автономність і відповідальність** – здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати задачі й проблеми та відповідати за результати своєї діяльності;

– **знання** – осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) й теоретичні (концептуальні, методологічні);

– **комунікація** – взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;

– **уміння** – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання задач і проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів).

Дуальне навчання – система організації освітнього процесу, в якій суттєва частина процесу здійснюється на робочих місцях з оплатою праці особі, яка навчається.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту (Закон України «Про освіту»).

Кваліфікація освітня – кваліфікація, що присуджується вищими навчальними закладами на основі Стандартів вищої освіти.

Кваліфікація професійна – кваліфікація, яка присуджується на підставі виконання вимог професійних стандартів, що діють у сфері праці, і відображають здатність особи виконувати завдання і обов'язки певного виду професійної діяльності. Професійні кваліфікації надаються роботодавцями або спільно з ними, або за встановленими за їх участю правилами.

Кваліфікаційна робота – це навчально-наукова робота, яка може виконуватися на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання (компетентностей) вимогам стандартів вищої освіти. Форми кваліфікаційної роботи включають (не обмежуючись зазначеним): дипломну роботу, дисертаційне дослідження, публічну демонстрацію (захист), сукупність наукових статей, комбінацію різних форм вище зазначеного тощо.

Кваліфікаційний рівень – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Компетентність інтегральна – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.

Компетентності загальні – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку.

Компетентності спеціальні (фахові, предметні) – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі - кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин.

Національна рамка кваліфікацій – це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Рівні вищої освіти – складові в ієрархічній структурній класифікації вищої освіти, запропонованій у рамках Болонського процесу. В Україні підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти:

початковий рівень вищої освіти – відповідає п'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності;

перший (бакалаврський) рівень – відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю;

другий (магістерський) рівень – відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності;

третій (освітньо-науковий) рівень – відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення;

науковий рівень – відповідає дев'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає набуття компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворювальних знань та/або прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення.

Результати навчання (програмні) – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Спеціалізація – складова спеціальності, що визначається закладом вищої освіти та передбачає профільну спеціалізовану освітню програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти.

Студентоцентрований підхід розглядає здобувача вищої освіти як суб'єкта з власними унікальними інтересами, потребами і досвідом, спроможного бути самостійним і відповідальним учасником освітнього процесу.

Ступені вищої освіти:

молодший бакалавр – освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні вищої освіти і присуджується закладом вищої освіти (ЗВО) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 90-120 кредитів ЄКТС. Особа

має право здобувати ступінь молодшого бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти;

бакалавр – освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується ЗВО у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра визначається ЗВО. Особа має право здобувати ступінь бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти;

магістр – освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується ЗВО у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС.

Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менш як 30 відсотків. Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра;

доктор філософії – освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра.

Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою ЗВО або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Особа має право здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в аспірантурі. Особи, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, зокрема під час перебування у творчій відпустці, за умови успішного виконання відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі становить чотири роки. Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить 30-60 кредитів ЄКТС;

доктор наук – другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії і передбачає набуття найвищих компетентностей у галуз і розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях.

Якість вищої освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом вищої освіти та/або договором про надання освітніх послуг.

3. ПОРЯДОК РОЗРОБКИ, ЗАТВЕРДЖЕННЯ, ВІДКРИТТЯ ТА ЗАКРИТТЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

3.1. Порядок розробки освітніх програм

3.1.1. Загальні вимоги до освітніх програм

Нову освітню програму розробляють за ініціативою керівництва ХНАДУ, факультету та/або ініціативної групи з числа НПП на основі стандартів освітньої діяльності та стандартів вищої освіти з урахуванням вимог професійних стандартів у відповідній професійній галузі.

Розробленню нової освітньої програми передуює порівняльний аналіз її ініціаторів аналогічних спрямувань, що діють у провідних зарубіжних і вітчизняних закладів вищої освіти, – їх тривалості, переліку навчальних дисциплін, рівня викладання тощо.

Розроблення, моніторинг та перегляд кожної освітньої програми здійснюють проектні групи. Проектні групи формують окремо за кожною освітньою програмою на період її розробки, моніторингу, перегляду, проведення процедур зовнішнього оцінювання, самооцінювання або інших необхідних процедур.

Склад проектної групи освітньої програми затверджується наказом ректора ХНАДУ за поданням декана відповідного факультету на підставі пропозицій випускової кафедри. При цьому має бути дотримано ліцензійної умови щодо наявності у складі проектної групи:

- для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – трьох осіб, що мають науковий ступінь та/або вчене звання;
- для другого (магістерського) рівня вищої освіти – трьох осіб, що мають науковий ступінь та вчене звання, із них – один доктор наук або професор.

Одна й та ж сама особа може бути членом декількох проектних груп. З метою узгодження підходів щодо розроблення освітньої програми рекомендується до складу проектних груп включати завідувачів випускових кафедр.

Очолює проектну групу її керівник – гарант освітньої програми, НПП, який має науковий ступінь та/або вчене звання за відповідною або спорідненою до освітньої програми спеціальністю зі стажем науково-педагогічної роботи не менш як 10 років. Гарант освітньої програми може бути керівником лише однієї освітньої програми. Дострокове припинення роботи й призначення нового гаранта освітньої програми і членів проектної групи здійснюється на підставі наказу ректора ХНАДУ.

У разі розробки спільної освітньої програми створюють проектну групу, до складу якої входять представники всіх учасників-партнерів, які беруть участь у реалізації нової спільної освітньої програми. У разі розробки програми подвійних дипломів слід враховувати не тільки змістовну відповідність навчальних планів, але й вимоги щодо обсягу окремих компонентів освітньої програми, поточного контролю, підсумкової атестації

й планованих навчальних результатів, які передбачає кожен з учасників-партнерів, що видає документи про освіту та кваліфікацію.

Проектні групи виконують такі завдання:

- ☒ обирають вид освітньої програми;
- ☒ встановлюють актуальність освітньої програми;
- ☒ формують профіль програми;
- ☒ визначають форми навчання та організації освітнього процесу;
- ☒ визначають освітні компоненти;

☒ розробляють навчальний план та інші нормативні документи, що організаційно супроводжують процес підготовки здобувачів вищої освіти за відповідною освітньою програмою з врахуванням рекомендацій навчального відділу та вимог Методичної ради ХНАДУ;

☒ дають завдання випусковим та іншим кафедрам ХНАДУ на розробку навчально-методичного забезпечення освітньої програми;

☒ здійснюють аналіз відповідності освітньої програми Ліцензійним умовам;

☒ узагальнюють пропозиції та формують рекомендації з вдосконалення існуючої освітньої програми;

☒ беруть участь у моніторингу освітньої програми (узагальнюють пропозиції та рекомендації, здійснюють самообстеження та самооцінювання) і періодичному перегляді освітньої програми;

☒ спільно з навчальним відділом та приймальною комісією забезпечують внесення відомостей щодо освітньої програми та навчальних планів до ЄДЕБО;

☒ здійснюють контроль реалізації освітньої програми науково-педагогічними працівниками та кафедрами ХНАДУ.

В освітній програмі, відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (ст. 10, ч.3), повинні бути представлені такі елементи:

- 1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- 2) перелік компетентностей випускника;
- 3) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- 4) форми атестації здобувачів вищої освіти;
- 5) вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;
- 6) вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

На підставі освітньої програми (ОП) ХНАДУ за кожною спеціальністю розробляє *навчальний план*, який визначає:

- перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС;
- послідовність вивчення дисциплін;
- форми проведення навчальних занять та їх обсяг;
- графік навчального процесу;
- форми поточного і підсумкового контролю.

Алгоритм розробки освітньої програми, за визначенням міжнародного освітнього проекту Тюнінг, складається з таких дій:

1. Перевірка відповідності основним умовам (визначення потреби щодо розроблення та запровадження нової освітньої програми, проведення консультацій із зацікавленими сторонами, цікавість програми із академічного погляду, наявність ресурсів усередині/зовні ХНАДУ).

2. Визначення профілю освітньої програми.

3. Опис мети програми та кінцевих результатів навчання.

4. Визначення загальних і фахових компетентностей.

5. Розроблення навчального плану.

6. Розроблення модулів і вибір методів викладання.

7. Визначення підходів до навчання та методів оцінювання.

8. Розроблення системи оцінювання якості освітньої програми з метою її удосконалення.

3.1.2. Структура освітньої програми

Титульний аркуш

I. Передмова

II. Загальна характеристика

– Рівень вищої освіти

– Ступінь вищої освіти

– Назва галузі знань

– Назва спеціальності

– Обмеження щодо форм навчання (не обов'язково)

– Освітня (і) кваліфікація (і)

– Професійна (і) кваліфікації (тільки для регульованих професій)

– Кваліфікація в дипломі

– Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою

– Опис предметної області

– Академічні та професійні права випускників

– Працевлаштування випускників (тільки для регульованих професій)

III. Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти (див. у додатку Б)

IV. Перелік компетентностей випускника

– Інтегральна компетентність

– Загальні компетентності

– Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

V. Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

VI. Форми атестації здобувачів вищої освіти

- Форми атестації
- Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)

VII. Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

- Принципи та процедури забезпечення якості вищої освіти.
- Моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм.
- Оцінювання здобувачів вищої освіти.
- Підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників.
- Наявність необхідних ресурсів для організації освітнього процесу.
- Наявність інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом.
- Публічність інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації.
- Запобігання та виявлення академічного плагіату.

VIII. Вимоги професійних стандартів у разі їх наявності

- Повна назва Професійного стандарту.
- Назва та реквізити відповідного документа.
- Особливості Стандарту вищої освіти, пов'язані з наявністю Професійного стандарту.

IX. Перелік нормативних документів, на яких базується освітня програма

Пояснювальна записка до освітньої програми (**не є складовою програми**)

3.1.2.1. Титульний аркуш

На титульному аркуші освітньої програми вказуються назва рівня та ступеня вищої освіти, який присуджують після успішного виконання освітньої програми; шифр та назва галузі знань; код і найменування спеціальності; спеціалізація; назва кваліфікації (додаток А).

3.1.2.2. Передмова

У розділі:

- Зазначаються дата та номер наказу, яким освітню програму затверджено та введено в дію.
- Вказуються прізвища, імена, по батькові, наукові ступені та вчені звання розробників освітньої програми, посади і назви організацій, де вони працюють.
- Зазначаються дата та номер протоколу схвалення освітньої програми Радою інституту (факультету).

3.1.2.3. Загальна характеристика програми

У розділі подається інформація щодо компонентів освітньої програми, яка вміщує (табл. 1):

Компоненти розділу програми

Рівень вищої освіти	Рівень вищої освіти визначається відповідно до ст. 5 ЗУ «Про вищу освіту» (одне формулювання із наведеного): – початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; – перший (бакалаврський) рівень; – другий (магістерський) рівень; – третій (освітньо-науковий) рівень; – науковий рівень
Ступінь, що присвоюється	Ступінь, що присвоюється, визначається за ст. 5 ЗУ «Про вищу освіту» в такій формі (одне з наведеного): – молодший бакалавр; – бакалавр; – магістр; – доктор філософії; – доктор наук
Галузь знань	Зазначаються шифр та назва галузі знань відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей (Постанова КМУ від 29.04.2015 №266)
Спеціальність	Зазначаються код та найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей (Постанова КМУ від 29.04.2015 №266)
Кваліфікація освітня, що присвоюється	Кваліфікація освітня визначається відповідно до ст. 7 ЗУ «Про вищу освіту» і складається з інформації про здобутий особою ступінь вищої освіти, спеціальність та спеціалізацію (за наявності). У освітній програмі зазначається: – кваліфікація освітня (коли в межах спеціальності присвоюється тільки одна кваліфікація, яка є загальною для спеціальності незалежно від спеціалізацій); або – декілька кваліфікацій освітніх, які присвоюються з урахуванням спеціалізацій (за можливості чітко визначити перелік можливих спеціалізацій та відповідних освітніх кваліфікацій у рамках спеціальності); або – правила / підходи щодо визначення освітніх кваліфікацій у випадку їх присвоєння з урахуванням спеціалізацій (у випадках, коли спеціальність не передбачає чітко визначеного переліку можливих спеціалізацій)
Кваліфікація(-ї) професійна(-і) (тільки для регульованих професій)	Кваліфікація професійна зазначається за умови її наявності з посиланням на відповідний професійний стандарт та орган, що його затвердив. У разі зазначення професійної кваліфікації у стандарті вищої освіти надається стислий опис умов і порядку її присвоєння із посиланням на відповідні регуляторні акти (правила). Зазначається обов'язковість присвоєння професійної кваліфікації для здобуття документа про вищу освіту певного рівня. У випадку, коли у рамках спеціальності можливим є здобуття декількох професійних кваліфікацій, посилання на відповідний професійний стандарт, орган, що його затвердив, та опис умов і процедури присвоєння наводяться для кожної професійної кваліфікації

Кваліфікація в дипломі	Складається з: <i>Кваліфікація освітня</i> (спеціалізація зазначається за наявності). <i>Кваліфікація професійна</i> (зазначається за наявності, вказується обов'язковість присвоєння)
Вимоги до рівня осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою	Вказуються рівні освіти (попередній чи/та однакові з пропонованим рівнем), які повинні попередньо здобути особи, що мають намір навчатися за пропонованою програмою
Опис предметної області	Відповідно до п. 15 МСКО-Г 2013 визначаються: – об'єкт(и) вивчення та/або діяльності (феномени, явища або проблеми, які вивчаються); – цілі навчання (очікуване застосування набутих компетентностей); – теоретичний зміст предметної області (поняття, концепції, принципи та їх використання для пояснення фактів і прогнозування результатів); – методи, методики та технології (якими має оволодіти здобувач вищої освіти для застосування на практиці); – інструменти та обладнання (об'єкти/предмети, пристрої та прилади, які здобувач вищої освіти вчиться застосовувати і використовувати). Обсяг опису предметної області не повинен перевищувати 150 слів
Академічні права випускників	Описуються можливості, вимоги та/або рекомендації щодо продовження освіти
Працевлаштування випускників (для регульованих професій – обов'язково)	Зазначаються професії, професійні назви робіт (відповідно до чинної редакції Національного класифікатора України: Класифікатор професій (ДК 003:2010) та International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO-08)), на фахову підготовку з яких можуть бути спрямовані освітньо-професійні та освітньо-наукові програми за спеціальністю. За необхідності зазначається порядок доступу до професії. Для галузі знань 01 Освіта – лист МОН № 1/9-736 від 06.12.2007 (магістр), наказ МОН № 586 від 13.05.2014

3.1.2.3.1. Рівні та ступені вищої освіти

Законом України «Про вищу освіту» (ст. 5) визначено рівні та ступені вищої освіти:

- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти;
- перший (бакалаврський) рівень;
- другий (магістерський) рівень;
- третій (освітньо-науковий) рівень;
- науковий рівень.

Закон надає можливість співвіднести встановлені ним *рівні* вищої освіти з освітніми та кваліфікаційними рівнями основних міжнародних, європейських і національних документів (і в такий спосіб забезпечити прозорість і зрозумілість нової архітектури вітчизняної вищої школи), а саме з:

- рівнями МСКО (Міжнародної стандартної класифікації освіти) (5, 6, 7, 8, 8+);
- циклами РК ЄПВО (Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти) (короткий, 1, 2, 3, 3+);
- рівнями ЄРК НВЖ (Європейської рамки кваліфікацій для навчання

упродовж життя) (5, 6, 7, 8, 8+);

– рівнями НРК (Національної рамки кваліфікацій) (5, 6, 7, 8, 9).

У табл. 2 показано узгодження рівнів вищої освіти з рівнями Національної рамки кваліфікацій.

Таблиця 2

Співвіднесеність рівнів вищої освіти і кваліфікаційних рівнів НРК

Рівні (цикли) вищої освіти (ЗУ «Про вищу освіту»)	Кваліфікаційні рівні (Національна рамка кваліфікацій)	Інтегральна компетентність	Ступінь вищої освіти
початковий рівень (короткий цикл)	п'ятий кваліфікаційний рівень	здатність розв'язувати типові спеціалізовані задачі в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується певною невизначеністю умов	молодший бакалавр
перший (бакалаврський) рівень	шостий кваліфікаційний рівень	здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов	бакалавр
другий (магістерський) рівень	сьомий кваліфікаційний рівень	здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог	магістр
третій (освітньо-науковий) рівень	восьмий кваліфікаційний рівень	здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики	доктор філософії

науковий рівень	дев'ятий кваліфікаційний рівень	набуття компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань та/або прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення.	доктор наук
-----------------	---------------------------------	---	-------------

3.1.2.3.2. Кваліфікації

Освітні кваліфікації присвоюються в галузі 01 Освіта на основі освітніх стандартів. Відповідно, кваліфікації вищої освіти присвоюються на основі стандартів вищої освіти.

Кваліфікації, що містять інформацію про здобутий особою ступінь вищої освіти й галузь знань та/або спеціальність (спеціалізацію), є *кваліфікаціями вищої освіти*, тобто – освітніми кваліфікаціями.

Зазначення кваліфікацій вищої освіти у дипломах є обов'язковим.

Закон України «Про вищу освіту» встановлює можливість присвоєння випускникам вищих навчальних закладів освітніх і професійних кваліфікацій. Так у частині 3 статті 7 Закону України «Про вищу освіту» встановлено, що у документах про вищу освіту зазначається «кваліфікація, що складається з інформації про здобутий особою ступінь вищої освіти, спеціальність та спеціалізацію», а також у певних випадках може зазначатися професійна кваліфікація.

Відповідно до Проекту Наказу МОН присвоюються такі кваліфікації:

1) фахівцям, що здобули вищу освіту за ступенем молодшого бакалавра, підготовка яких здійснюється за поєднаними спеціальностями і додатковою спеціалізацією, присвоюється академічна кваліфікація за спеціальністю «Молодший бакалавр освіти» та професійна кваліфікація «Вчитель (за спеціальністю)» і кваліфікація за додатковою спеціалізацією;

2) фахівцям, що здобули вищу освіту за ступенем бакалавра, підготовка яких здійснюється за поєднаними спеціальностями, предметними спеціалізаціями та/або додатковою спеціалізацією, присвоюється академічна кваліфікація за спеціальністю «Бакалавр освіти» та професійна кваліфікація «Вчитель (за спеціальностями, предметними спеціалізаціями)» та/або кваліфікація за додатковою спеціалізацією;

3) фахівцям, що здобули вищу освіту за ступенем магістра (за освітньо-професійною програмою), підготовка яких здійснюється за поєднаними спеціальностями, предметними спеціалізаціями та/або додатковою спеціалізацією, присвоюється академічна кваліфікація за спеціальністю «Магістр освіти» та професійна кваліфікація «Вчитель (за спеціальностями, предметними спеціалізаціями)» та/або кваліфікація за додатковою

спеціалізацією;

4) підготовка здобувачів вищої освіти за ступенем магістра (за освітньо-науковою програмою) здійснюється за основною спеціальністю. Таким фахівцям присвоюється академічна кваліфікація за спеціальністю «Магістр освіти» та професійна кваліфікація «Вчитель (за основною спеціальністю, предметною спеціалізацією)» та «Викладач (за основною спеціальністю, предметною спеціалізацією)»;

5) здобувачам вищої освіти, які вступили до вищого навчального закладу для здобуття ступеня магістра на умовах перехресного вступу, вищий навчальний заклад встановлює додаткові вимоги у частині строків навчання та виконання додаткового навчального плану впродовж першого року навчання. Фінансування навчання за державні кошти здійснюється в межах нормативного строку навчання. Підготовка таких здобувачів вищої освіти здійснюється за основною спеціальністю. Таким фахівцям, що здобули вищу освіту за ступенем магістра (за освітньо-професійною програмою), присвоюється академічна кваліфікація за спеціальністю «Магістр освіти» та професійна кваліфікація «Вчитель (за основною спеціальністю, предметною спеціалізацією)». Фахівцям, що здобули вищу освіту за ступенем магістра (за освітньо-науковою програмою), присвоюється академічна кваліфікація за спеціальністю «Магістр освіти» та професійна кваліфікація «Вчитель (за основною спеціальністю, предметною спеціалізацією)» та «Викладач (за основною спеціальністю, предметною спеціалізацією)».

3.1.3. Профіль освітньої програми: структурні компоненти та їх характеристика

3.1.3.1. Вимоги до профілю освітньої програми

У Довіднику користувача ЄКТС (2015) зазначено, що профіль представляє характерні риси освітньої програми. У ньому вказуються галузь знань, рівень програми, основний фокус програми, ключові результати навчання, особливості навчального середовища, а також основні види навчання, викладання та оцінювання.

Ефективний профіль програми дає змогу студентам і зацікавленим сторонам чітко розуміти загальні й предметно-визначені уміння (компетенції), що будуть розвиватися, і потенціал здатності до працевлаштування після закінчення програми.

Профіль програми декларується розробниками як короткий, обсягом порядку двох сторінок, документ, створений для представлення в усталеній формі основної інформації про освітню програму. Він надає можливість розмістити дану освітню програму на європейській академічній мапі або співвіднести із тематикою наукових досліджень, чим полегшує її розуміння студентами, роботодавцями, дослідниками, викладачами, випускниками, керівниками вищих навчальних закладів (наукових установ), агенціями забезпечення якості, органами ліцензування та акредитації тощо.

Профіль програми визначає предметну область (галузь знань), до якої належить дана освітня програма, її рівень (перший, другий, третій цикли) та специфічні особливості даної програми, які відрізняють її від інших подібних програм. Профіль може бути самодостатнім документом (наприклад, в Інформаційному пакеті університету) або частиною Додатка до диплома (пункт 4.2 Додатка до диплома європейського зразка).

Автори методичних рекомендацій з розроблення освітніх програм сформулювали основні вимоги до профілю програми, який:

- повинен читатися протягом п'яти хвилин;
- не перевищувати обсяг двох сторінок;
- забезпечувати розуміння специфіки освітньої програми;
- бути коротким і по суті змісту програми, забезпечуючи за необхідності більш деталізовану інформацію та коментарі.

Структура Профілю програми складається з таких компонентів:

Загальна інформація (титул програми).

1. Мета освітньої (освітньо-наукової) програми.
2. Характеристика програми.
3. Здатність до працевлаштування та подальшого навчання.
4. Стиль та методика навчання.
5. Програмні компетентності.
6. Програмні результати навчання.

Далі надається більш детальний опис змісту Профілю програми за окремими його розділами.

Титул програми включає такі компоненти:

1. *Повна назва кваліфікації мовою оригіналу.* Доцільно включити назву кваліфікації англійською мовою (бажано – офіційний переклад). Треба переконатися, що вказана назва є такою ж, як у дипломі, Додатку до диплома, в акредитаційній інституції.

2. *Офіційна назва програми:* освітня, освітньо-професійна, освітньо-наукова програма.

3. *Тип диплома та обсяг програми.* Приклади типів – одиничний, подвійний, спільний. Обсяг вказується в кредитах ЄКТС та/ або в кількості років навчання. Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти, подано у додатку Б.

У якості критерію для класифікації програм формальної освіти за рівнями використовуються такі діапазони *тривалості* програм для рівнів 6-9 (табл. 3):

Критерії тривалості та сукупної тривалості програми

Рівні за НРК	Тривалість програми
рівень 6	може становити від 3 до 4 і більше років, якщо перехід до цієї програми здійснюється безпосередньо після рівня 3, та 1-2 роки, якщо перехід до цієї програми здійснюється після іншої програми рівня 6;
рівень 7	може становити від 1 до 4 років, якщо перехід до цієї програми здійснюється після рівня 6, або від 5 до 7 років, коли перехід до цієї програми здійснюється безпосередньо після рівня 3;
рівень 8	тривалість програми може становити 3-4 роки;
рівень 9	тривалість програми може становити 3-4 роки

4. *Навчальний заклад.* Офіційна назва вищого навчального закладу, який присуджує кваліфікацію. У випадку спільних дипломів указуються всі вищі навчальні заклади (назва, країна, ВНЗ-координатор).

5. *Акредитуюча організація.* Указується назва організації, яка надала акредитацію даній програмі, та країна, де ця організація розташована.

6. *Період акредитації.* Указується рік акредитації чи інституційної перевірки.

7. *Цикл/рівень.* Указуються цикли/рівні програми в трьох рамках кваліфікацій: РК ЄПВО, ОРК НВЖ, Національній рамці кваліфікацій.

3.1.3.2. Характеристика структурних компонентів профілю програми**1. Мета освітньої програми**

Коротко (у двох реченнях) описується ціль освітньої програми, надається коротке резюме.

Цілі включають удосконалення інформації, знань, розумінь, ставлень, цінностей, умінь, поведінки, інших компетентностей (скорочено - знань, умінь, інших компетентностей) у будь-якому особистому, громадянському, соціальному, виробничому контексті. Навчальні цілі, як правило, пов'язують з підготовкою до навчання на більш високому рівні та/або освоєння певної професії чи класу професій.

2. Характеристика програми

Предметна область (галузь знань). Якщо програма є мульти чи міждисциплінарною, то вказується перелік її основних компонентів та обсяг кожного компонента у відсотках від загального обсягу програми.

Основний фокус програми та спеціалізації. Наприклад: загальна вища освіта в предметній області (галузі знань), спеціалізації на вищих рівнях.

Орієнтація програми. Наприклад: академічна, професійна,

дослідницька, прикладна. Орієнтація має дві категорії: *загальна та професійна* освіта. На рівнях вищої освіти 6-8 замість терміну «загальний» використовується термін «академічна».

Загальна освіта визначається як освітні програми, розроблені для розвитку загальних знань, умінь, інших компетентностей, формування основи для навчання впродовж життя, часто спрямована на підготовку до поглибленого навчання на тому самому або більш високому рівні освіти, опанування професійних освітніх програм, однак не до безпосереднього отримання затребуваної на ринку праці кваліфікації та працевлаштування за конкретною професією.

Професійна освіта визначається як освітні програми, розроблені для набуття знань, умінь, інших компетентностей, що безпосередньо стосуються конкретної професії або класу професій. Може здійснюватися на робочому місці, веде до отримання затребуваних на ринку праці професійних кваліфікацій, які визнаються національними органами управління освітою та/або ринком праці як професійно орієнтовані.

Особливості та відмінності. Вказуються особливості програми, які відрізняють її від інших подібних програм (необхідність практики, стажування за кордоном, іноземна мова викладання тощо).

3. Здатність до працевлаштування та подальшого навчання

Здатність до працевлаштування. Коротко вказуються основні посади, місця роботи, професійні можливості, доступ до професійної або державної акредитації, сертифікації тощо. У випадку регульованих професій вказується відповідний титул/назва/ звання та пов'язані із цим права. Бажаним є посилання на відповідну правову базу. (*Професії та професійні назви робіт зазначаються відповідно до чинної редакції Національного класифікатора України: Класифікатор професій ДК 003:2010 та/або International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO-08)*).

Подальше навчання. Указуються всі можливості для продовження навчання на вищому рівні вищої освіти.

4. Стиль та методика навчання

1) *Підходи до викладання та навчання.* Коротко (до трьох рядків) описуються основні підходи, методи та технології, які використовуються в даній програмі. Наприклад: студентоцентроване навчання, самонавчання, проблемно-орієнтоване навчання, навчання через лабораторну практику тощо.

2) *Методи оцінювання.* Наприклад: усні та письмові екзамени, практика, есе, презентації, проектна робота тощо.

5. Програмні компетентності

У секції Е рекомендується вказувати від 5 до 15 компетентностей загалом. Бажано навести коментар кожної із компетентностей.

Можлива додаткова внутрішня класифікація компетентностей (особливо спеціальних, залежно від спеціалізації).

Необхідно пам'ятати, що перелік компетентностей повинен відповідати визначеному рівню освітньої програми (перший, другий чи третій цикли РК

ЄПВО).

Компетентності слід описувати за видами: загальні (універсальні) та спеціальні (фахові). Для окремих освітніх програм, особливо у випадку регульованих професій, поділ компетентностей на види не застосовується. Тоді це необхідно відзначити в описі програми.

6. *Загальні компетентності.* Подається перелік загальних компетентностей (рекомендується вибирати їх із відомого списку проекту Тюнінг) (від 5 до 15 позицій). Рекомендовано подати їх у дещо розширеному вигляді з необхідними коментарями-доповненнями. У параграфі 3.1 такі формулювання наведені.

7. *Спеціальні компетентності.* Подається перелік спеціальних компетентностей (10-20 формулювань). При цьому доцільно використовувати загальноприйняті напрацювання (зокрема, проект Тюнінг). Це значно полегшить міжнародне позиціонування освітньої програми.

6. Програмні результати навчання

7. Надається перелік основних Програмних результатів навчання (рекомендована кількість – від 15 до 25). При формулюванні Програмних результатів навчання рекомендується враховувати міжнародні зразки (формулювання), наприклад, розроблені в проекті Тюнінг. Набір програмних результатів навчання є однаковим для всіх студентів освітньої програми.

Якщо в країні передбачається наявність стандартів у вигляді набору обов'язкових (нормативних) результатів навчання, то програмні результати навчання найбільше підходять для цього.

При розробленні програмних результатів навчання варто врахувати, що:

- результати навчання характеризують те, що студент повинен продемонструвати після успішного закінчення освітньої програми (демонстрація знань, умінь, здатності виконувати тощо);
- повний перелік програмних результатів навчання виражає характерні особливості даної програми; якщо серед них є результати, характерні також і для інших програм, їх доцільно виділити окремо;
- обов'язково враховувати загальновизнані на міжнародному рівні опорні точки;
- варто проаналізувати рекомендації міжнародних агенцій забезпечення якості.

Формулювання програмних результатів навчання потребує наявності спеціальних навичок і може бути успішно здійснене *лише командою викладачів*. Воно потребує покрокової роботи та вироблення чітких критеріїв оцінювання сформульованого результату. Формулювання результатів навчання повинні бути:

1. Конкретними – забезпечувати достатній рівень деталізації, бути написаними зрозумілою мовою.

2. Об'єктивними - при формулюванні намагатися уникати зайвої амбітності та суб'єктивності.

3. Досяжними – реалістичними з погляду часу та ресурсів, необхідних для їх досягнення.

4. Корисними – повинні сприйматися як такі, що відповідають рівню вищої освіти та вимогам/очікуванням громадянського суспільства.

5. Відповідними – відповідати кваліфікаційним вимогам.

6. Мати характер стандартів – визначати стандартні вимоги, які повинен осягнути студент.

Особливо важливою є мова формулювання програмних результатів навчання, зазвичай формулювання повинне включати п'ять основних елементів:

- активна вербальна форма (випускник продемонстрував здатність, може продемонструвати знання, демонструє спроможність);
- зазначення типу результату навчання (знання, навички, інші компетентності);
- тематична область результату навчання: спеціальні чи загальні, предметна область, особливі навички тощо;
- очікуваний стандарт або рівень, який планується осягнути результатом навчання;
- масштаб і контекст результату навчання.

Результати навчання мають також відображати відповідний їм тип навчальної діяльності. Тобто повинно бути відображено, чи результат навчання стосується засвоєння знань чи розуміння, чи механічних навичок, чи професійного становища. Назва результату навчання містить також інформацію про очікуваний рівень вивчення: ширину, глибину, складність.

3.1.4. Програмні компетентності та програмні результати

Основою розроблення освітніх програм є *компетентності та результати навчання*.

Закон України «Про вищу освіту» визначає компетентність як динамічну комбінацію знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Автори методичних рекомендацій з розроблення освітніх програм, використовуючи підходи проекту Тьюнінг, подають визначення програмних компетентностей освітньої програми.

Програмні компетентності – найбільш важливі компетентності, що визначають специфіку освітньої програми та включаються в Профіль програми. Очікується, що програмні компетентності однакових освітніх програм у різних університетах є подібними чи порівнюваними між собою.

До профілю програми включають інтегральну компетентність, загальні компетентності та спеціальні (фахові) компетентності. Саме спеціальні компетентності залежать від предметної області, саме вони визначають

профіль освітньої програми та кваліфікацію випускника, саме вони роблять кожну освітню програму індивідуальною.

Рекомендації щодо визначення компетентностей подано у табл. 4.

Таблиця 4

Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	У якості основи використовується опис відповідного кваліфікаційного рівня Національної рамки кваліфікацій (див. п. 1.2.3 цих методичних рекомендацій)
Загальні компетентності	<p>Корелює з описом відповідного кваліфікаційного рівня Національної рамки кваліфікацій.</p> <p>Перелік загальних компетентностей має містити 5-15 компетентностей. Рекомендованим є вибір загальних компетентностей з переліку проекту TUNING (який, однак, не є вичерпним).</p> <p>Загальні компетентності проекту TUNING</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. 3. Здатність планувати та управляти часом. <p>Знання і розуміння предметної області та розуміння професії.</p> <p>Здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так і письмово.</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Здатність спілкуватися другою мовою. <p>Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. 9. Здатність вчитися і бути сучасно навченим. <p>Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. Здатність бути критичним і самокритичним. 12. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. 13. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). 14. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. 15. Здатність приймати обґрунтовані рішення. 16. Здатність працювати в команді. 17. Навички міжособистісної взаємодії. 18. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. 19. Здатність спілкуватися з нефахівцями своєї галузі (з експертами з інших галузей). 20. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. 21. Здатність працювати в міжнародному контексті. 22. Здатність працювати автономно. 23. Здатність розробляти та управляти проектами. 24. Прихильність безпеці. 25. Дух підприємництва, здатність виявляти ініціативу. 26. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). 27. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. 28. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків. 29. Прагнення до збереження навколишнього середовища. 30. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо. 31. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>Корелює з описом відповідного кваліфікаційного рівня Національної рамки кваліфікацій.</p> <p>Орієнтовна кількість спеціальних компетентностей становить 10-20 формулювань</p> <p>Рекомендованим є вибір спеціальних (фахових, предметних) компетентностей з переліків проекту TUNING (які, однак, не є вичерпними).</p> <p>Для спеціальностей, у межах яких здійснюється підготовка фахівців регульованих професій за спеціалізаціями відповідно до професійних стандартів, затверджених у встановленому порядку, можливим є наведення окремих переліків компетентностей для спеціалізацій.</p>
---	--

З метою забезпечення кореляції визначених компетентностей, зазначених у освітній програмі, з класифікацією компетентностей Національної рамки кваліфікацій рекомендується використання у процесі розроблення програми такої матриці відповідності.

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності				
Спеціальні (фахові) компетентності				

Результати навчання програми базуються на профілі програми і описують те, що студент знає, розуміє і здатний виконувати після завершення програми.

Програмні результати навчання – узгоджений набір 15-25 тверджень, які виражають, що студент повинен знати, розуміти та бути здатним виконувати після успішного закінчення освітньої програми.

Результати навчання відображають нормативний зміст підготовки і повинні відповідати *таким критеріям*:

- результати навчання повинні адекватно відображати контекст, рівень, сферу діяльності (галузь, рамки) і зміст програми;
- положення про результати навчання повинні бути стислими і не надто деталізованими;
- результати навчання повинні бути взаємоузгодженими;
- результати навчання повинні бути зрозумілими та легко піддаватися контролю на основі реальних досягнень студента після закінчення програми;
- результати навчання повинні бути досяжними в межах встановленого навантаження;

- результати навчання повинні пов'язуватися з відповідними видами навчальної діяльності, формами і критеріями оцінювання;
- прийнятною кількістю вважається 15-25 формулювань.

3.1.5. Форми та вимоги до атестації здобувачів вищої освіти

Форми атестації здобувачів вищої освіти

Визначаються нормативні форми атестації здобувачів вищої освіти за конкретною спеціальністю.

Атестація може здійснюватися у формі (перелік є відкритим і може доповнюватися при розробці освітньої програми):

- публічного захисту (демонстрації) кваліфікаційної роботи;
- та/або атестаційного екзамену (екзаменів);
- та/або єдиного державного кваліфікаційного іспиту за спеціальностями у встановленому порядку;
- та/або публічного захисту (демонстрації).

Вимоги до атестації здобувачів освіти

Подаються вимоги до атестації здобувачів вищої освіти відповідно до встановленої форми атестації (див. 4.1).

Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)

Не допускається регламентувати обсяг (кількість сторінок) та структуру роботи.

Зазначаються специфічні особливості перевірки на плагіат.

Вказуються вимоги щодо оприлюднення (наприклад на офіційному сайті закладу вищої освіти або його підрозділу).

Вимоги до атестаційного/єдиного державного кваліфікаційного екзамену (екзаменів) **(за наявності)**

Вказуються, за наявності, вимоги щодо структури та/або особливих умов проведення атестаційного/єдиного державного кваліфікаційного екзамену (екзаменів).

Вимоги до публічного захисту (демонстрації) **(за наявності)**

Вказуються, за наявності, вимоги щодо процедури та/або особливих умов проведення публічного захисту (демонстрації).

4.3. Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

У ВНЗ повинна функціонувати система забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості), яка передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково- педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярно оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб- сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь- який інший спосіб;

4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

8) забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти;

9) інших процедур і заходів.

Система забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за поданням ВНЗ оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, та міжнародним стандартам і рекомендаціям щодо забезпечення якості вищої освіти.

3.2. Затвердження освітньої програми

Всі нові освітні програми мають єдиний порядок затвердження, що включає їх послідовний розгляд:

– **Проектною групою.** Проектна група повинна здійснити перевірку відповідності освітньої програми Ліцензійним умовам. Позитивне рішення проектної групи є підставою для передачі матеріалів на засідання випускової кафедри (спільне засідання випускових кафедр).

– **Випусковою кафедрою.** Позитивне рішення випускової кафедри є підставою для передачі матеріалів декану факультету.

– **Деканом факультету** (для програм аспірантури – завідувачем відділу аспірантури та докторантури), який планує відкриття нової програми. Позитивне рішення декана відповідного факультету (завідувача відділу аспірантури та докторантури) є підставою для передачі матеріалів на розгляд Методичної ради.

– **Методичною радою.** Погодження Методичною радою є підставою для передачі матеріалів на розгляд Вченої ради ХНАДУ.

– **Вченою радою ХНАДУ.** Вчена рада оцінює відповідність нової освітньої програми всім вимогам, встановленим до освітніх програм ХНАДУ.

3.3. Порядок відкриття та закриття освітньої програми

3.3.1. Відкриття освітніх програм та набір вступників

Набір вступників на освітні програми здійснює приймальна комісія ХНАДУ централізовано відповідно до діючих Правил прийому.

Освітня програма може бути включена до Правил прийому і на неї може бути оголошений набір тільки за умови її затвердження і наявності спеціальності, в рамках якої відкривається ця освітня програма, в ліцензії ХНАДУ на здійснення освітньої діяльності. Якщо на освітню програму не здійснено набір вступників у зв'язку з її недостатньою затребуваністю, проектна група може в подальшому відмовитися від її реалізації, провести модернізацію освітньої програми з метою підвищення її конкурентоспроможності та привабливості на ринку освітніх послуг, подати план і матеріали модернізації Вченій раді, в разі схвалення, провести набір на освітню програму через приймальну комісію ХНАДУ.

3.3.2. Закриття освітньої програми

Освітня програма може бути виключена з переліку освітніх програм, що реалізуються ХНАДУ з ініціативи:

- факультету / відділу аспірантури та докторантури (для освітніх програм третього рівня вищої освіти) у разі відмови від її реалізації;
- ХНАДУ (приймальна комісія) в разі відсутності набору вступників на освітню програму упродовж 2 років;
- в разі перетворення освітньої програми. У такому випадку освітня програма проходить затвердження як нова, а ті, що існували до цього, припиняють набір вступників; після закінчення навчання останнього курсу вже прийнятих здобувачів вищої освіти освітню програму виключають з переліку освітніх програм, що реалізуються ХНАДУ;
- ХНАДУ (навчальний відділ), якщо в результаті будь-якої з процедур зовнішнього або внутрішнього оцінювання якості освітньої програми отримано висновки про низьку якість реалізованої освітньої програми. Рішення про виключення освітньої програми з числа освітніх програм, що реалізуються ХНАДУ, приймає Вчена рада.

4. ПОРЯДОК РЕАЛІЗАЦІЇ, МОНІТОРИНГУ ТА ПЕРЕГЛЯДУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

4.1. Порядок реалізації освітньої програми

Порядок реалізації освітньої програми визначається Положенням про організацію освітнього процесу ХНАДУ. Для планування освітнього процесу на кожний навчальний рік деканатом факультету, разом із випусковою кафедрою(-ми) складається робочий навчальний план за кожною освітньою програмою. У робочому навчальному плані обумовлюються щорічні особливості організації освітнього процесу для кожної освітньої програми та

зміст варіативної частини (блоку дисциплін за вільним вибором здобувачів вищої освіти).

4.2. Моніторинг освітньої програми

Моніторинг освітньої програми здійснюється з метою визначення, чи є призначення кредитів, означені результати навчання та розраховане навчальне навантаження досяжними, реалістичними та адекватними. Моніторинг здійснюється, як правило, проектною групою. До здійснення моніторингу можуть долучатися експерти: НПП, професіонали-практики, здобувачі вищої освіти. Суттєвим елементом для перевірки та перегляду призначення кредитів є зворотний зв'язок із зацікавленими сторонами. Проектна група має інформувати здобувачів вищої освіти і НПП про мету моніторингу та спосіб його здійснення, щоб забезпечити точність та високий відсоток наданих відповідей.

Моніторинг може проводитися у різний спосіб – анкетування, опитування, інтерв'ювання (у тому числі здобувачів вищої освіти та випускників з метою аналізу їх власного досвіду), моніторинг досягнутих результатів, оцінювання освітньої програми на відповідність критеріям забезпечення якості освітніх програм тощо. Мають бути використані також дані про час завершення та результати оцінювання програм та їх компонентів. Систему обов'язкових методів і засобів моніторингу визначає Методична рада ХНАДУ за поданням проектних груп.

Анкета освітньої програми складається з основних критеріїв забезпечення якості, кожний критерій оцінюється за рівнями: задовольняє, частково задовольняє, не задовольняє.

У процесі моніторингу відбувається збір даних за зазначеними позиціями з коментарями. За результатами моніторингу складається аналітичний звіт, який подається до Методичної ради ХНАДУ.

Для формулювання висновку за результатами моніторингу освітньої програми використовується дворівнева шкала:

- висока якість – освітня програма має високий рівень досягнення результатів;

- неналежна якість – освітня програма має серйозні недоліки.

Моніторинг і вдосконалення програми в процесі її реалізації включає такі заходи:

- реалізувати освітню програму та її компоненти відповідно до чіткої структури та прозорого плану впровадження;

- виконувати моніторинг програми та її компонентів шляхом опитування студентів і працівників з метою оцінювання викладання, навчання та оцінювання, а також вихідної інформації відповідно до показника успішності, рекомендовано використовувати контрольний перелік запитань проекту Тюнінг для оцінки навчального плану;

- використовувати системи зворотного та прямого зв'язку для аналізу результатів оцінювання та очікуваних розробок у предметній області з урахуванням потреб суспільства та наукового середовища;

– використовувати отриману інформацію для вдосконалення програми в цілому та її компонентів.

4.3. Основні критерії забезпечення якості освітніх програм

Вимоги до освітньої програми та результатів навчання:

- освітня програма повинна мати чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти;
- освітня програма повинна відповідати стандарту вищої освіти за відповідним рівнем вищої освіти та спеціальністю;
- цілі освітньої програми та очікувані результати навчання повинні бути сформульовані з урахуванням потреб та інтересів внутрішніх і зовнішніх заінтересованих сторін (стейкхолдерів) та суспільства;
- обсяг освітньої програми повинен відповідати вимогам законодавства;
- освітня програма повинна мати чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складати логічну взаємопов'язану систему та у сукупності дозволяти досягти заявлених цілей та очікуваних результатів навчання;
- зміст освітньої програми повинен відповідати заявленій для неї предметній сфері (галузі знань та спеціальності);
- структура освітньої програми повинна передбачати можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, у т.ч. через індивідуальний вибір навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому законодавством;
- зміст освітньої програми має забезпечити досягнення загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей та соціальних навичок;
- структура освітньої програми має дозволяти здобувачеві вищої освіти взяти участь у національній та міжнародній академічній мобільності;
- мають бути чіткі і зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти;
- мають бути чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються.
- форми та методи навчання і викладання повинні сприяти досягненню заявлених у програмі цілей, відповідати вимогам студентоорієнтованого підходу та принципам академічної свободи;
- форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти повинні бути чіткими, зрозумілими, дозволяти встановити досягнення очікуваних результатів навчання для окремого освітнього компоненту та/або освітньої програми в цілому;
- освітня програма містить елементи, присвячені популяризації принципів академічної доброчесності серед здобувачів вищої освіти;
- інфраструктура, обладнання та навчально-методичне забезпечення мають бути достатніми для реалізації освітньої програми, досягнення заявлених у ній цілей та очікуваних результатів навчання.

4.4. Розвиток освітньої програми та вимоги до НПП, які її реалізують

Вимоги до розвитку освітньої програми та НПП, які її реалізують:

- розвиток є безперервним процесом;
- до розвитку залучені здобувачі вищої освіти і роботодавці;
- НПП, які реалізують освітню програму, ознайомлені з її цілями та своєї ролі у їх досягненні;
- для усунення недоліків складається та реалізується відповідний план дій;
- система зворотного зв'язку (за участю здобувачів вищої освіти, випускників, роботодавців, викладачів) є ефективною, а її результати прикладними;
- кваліфікація НПП, які реалізують освітню програму, відповідає вимогам, встановленим законодавством;
- НПП, які реалізують освітню програму, мають відповідний рівень викладацької компетентності;
- НПП, які реалізують освітню програму, беруть участь у наукових дослідженнях і розробках;
- НПП, які реалізують освітню програму, співпрацюють із зацікавленими особами поза межами ХНАДУ;
- система розвитку персоналу є ефективною: НПП, які реалізують освітню програму, мають можливості для самовдосконалення та саморозвитку, проводяться регулярні інтерв'ю (анкетування) та/або застосовуються інші методи розвитку персоналу;
- запрошені НПП (у тому числі із закордонних закладів вищої освіти) залучені до викладання у межах освітніх програм;
- НПП, які реалізують освітню програму, регулярно використовують у подальшому свої знання та навички поза ХНАДУ та беруть участь у конференціях;
- кількість штатних НПП визначається на основі їх обов'язків, обсягів викладання і кількості здобувачів вищої освіти та є цілком достатньою для досягнення цілей і результатів навчання;
- вимоги для вступу на навчання здобувачів вищої освіти базуються на якостях, необхідних для досягнення результатів навчання;
- система консультування здобувачів вищої освіти (щодо навчання, кар'єри тощо) є ефективною;
- оцінка результатів навчання включає в себе зворотний зв'язок здобувачів вищої освіти, який підтримує їх розвиток;
- здобувачі вищої освіти беруть участь у програмах міжнародної мобільності;
- відсоток здобувачів вищої освіти, які беруть участь у студентській мобільності є стійким або зростає;

– здобувачі вищої освіти залучені у процес прийняття рішень на різних інституційних рівнях.

4.5. Перегляд освітніх програм

Перегляд освітніх програм з метою їх удосконалення здійснюється у формах оновлення або модернізації. Освітня програма може щорічно оновлюватися в частині усіх компонентів, крім місії (цілей) і програмних навчальних результатів.

Підставою для оновлення освітніх програм можуть бути:

- ініціатива і пропозиції гаранта освітньої програми та/або Вченої ради і/або НПП, які її реалізують;
- результати оцінювання якості;
- об'єктивні зміни інфраструктурного, кадрового характеру і/або інших ресурсних умов реалізації освітньої програми.

Оновлення відображаються у відповідних структурних елементах освітньої програми (навчальному плані, матрицях, робочих програмах навчальних дисциплін, програмах практик тощо).

Навчальні плани підлягають моніторингу та періодичному перегляду (не рідше одного разу за повний курс навчання за освітньою програмою).

Підставою для розробки нових навчальних планів є:

- затвердження Кабінетом Міністрів України нового переліку спеціальностей або внесення змін до чинного переліку;
- затвердження нових стандартів вищої освіти;
- внесення змін до циклу дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки (за рішенням Міністерства освіти і науки України або Вченої ради Університету);
- внесення змін до дисциплін циклу самостійного вибору здобувачів вищої освіти (за рішенням Вченої ради ХНАДУ).

Модернізація освітньої програми має на меті більш значну зміну в її змісті та умовах реалізації, ніж при плановому оновленні, і може стосуватися також мети (місії), програмних навчальних результатів. Зміна виду освітньої програми також відноситься до удосконалення.

Модернізація освітньої програми може проводитися з:

- ініціативи керівництва ХНАДУ / факультету уразі незадовільних висновків про її якість в результаті самообстеження або аналізу динаміки набору здобувачів вищої освіти;
- ініціативи гаранта освітньої програми та / або академічної ради за відсутності набору вступників на навчання;
- ініціативи проектної групи з метою врахування змін, що відбулися в науковому професійному полі, в яких реалізується освітня програма, а також змін ринку освітніх послуг або ринку праці;
- наявності висновків про недостатньо високу якість за результатами різних процедур оцінки якості освітньої програми;

Бажано залучення до модернізації освітніх програм представників роботодавців, зовнішніх відносно освітньої програми експертів (як з професійної спільноти ХНАДУ, так і незалежних).

Модернізована освітня програма разом з обґрунтуванням внесених до неї змін має пройти затвердження в установленому порядку.

Повторне затвердження освітніх програм відбувається з ініціативи проектної групи або факультету, що реалізує освітню програму, у разі її значного оновлення. Значним вважається оновлення складу освітньої програми (складу дисциплін, практик та їх обсягу в кредитах ЄКТС) більше, ніж на 50 %.

5. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Відомості про освітні програми розміщуються на офіційному сайті ХНАДУ в розділі «Освіта» на сторінці відділу акредитації, стандартизації та якості навчання.

Відповідальними за формування і зберігання паперових версій освітніх програм є її гарант та декан факультету.

Відповідальними за повноту й своєчасність розміщення інформації про освітню програму на сайті ХНАДУ є співробітники відділу акредитації, стандартизації та якості навчання.

Інформація про освітню програму вноситься проектною групою до ЄДБО в електронному вигляді.